

Makromolekulák

I. A σ -vázis polimerek

I. Rész: Bevezetés, A polimerek képződése, szerkezete (konstitúció)

Pekker Sándor

MTA Wigner FK SZFI

Telefon:392-2222/1845

Email: pekker.sandor@wigner.mta.hu

ELTE, 2017

alapján

AJÁNLOTT IRODALOM

- **Halász László - Zrínyi Miklós: Bevezetés a polimerfizikába, Műszaki Kiadó, Budapest, 1989.**
- Tél Tamás - Zrínyi Miklós: Bevezetés a makromolekulák fizikájába, Egyetemi jegyzet, ELTE, 1982.
- Pierre-Gilles de Gennes: Scaling Concepts in Polymer Physics, Cornell University Press, Ithaca and London, 1979.
- Leslie Howard Sperling: Introduction to Physical Polymer Science 2nd Ed., Wiley & Sons, New York, 1992.
- **Michael Rubinstein – Ralph H. Colby: Polymer Physics, University Press, Oxford, 2003.**
- **Kajtár Márton: Változatok négy elemre, szerves kémia Gondolat, 1984.**
- **Tananyag a vizsgához: Pekker S.: Makromolekulák I. (pdf)**

TEMATIKA

BEVEZETÉS

- A makromolekulák általános jellemzése

I. A POLIMEREK KÉPZŐDÉSE

- Polimerizáció
- Polikondenzáció
- Poliaddíció

II. A POLIMEREK SZERKEZETE

- A polimerek kémiai szerkezete: konstitúció
- A polimerek térszerkezete: konfiguráció
- A polimerek térszerkezete: konformáció

A MAKROMOLEKULÁRIS KUTATÁSOK JELENTŐSÉGE

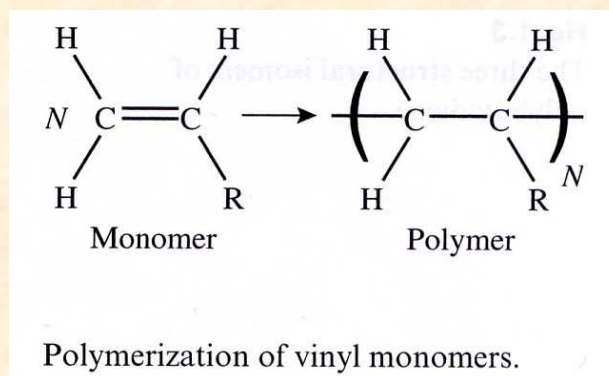
- **Gazdasági**
műanyagok, gumik, természetes- és műszálak, lakkok, ragasztók
- **Biológiai**
szerkezeti és funkcionális anyagok
az élő anyag túlnyomó része makromolekuláris gél állapotú
- **Tudományos**
kismolekulájú anyagokétól eltérő fizikai tulajdonságok Pl:
gumirugalmas állapot, polimer oldatok szerkezete

ALAPFOGALMAK

- **Makromolekula**
kovalens kötésű molekula
legalább 1000 atom
- **Polimer**
ismétlődő kis egységekből felépült makromolekula

ALAPFOGALMAK

- **Monomer egység**
a polimert alkotó ismétlődő szerkezeti egység
- **Monomer**
önálló kis molekula, belőle származtatható a polimer,
szerkezete mindig, de sok esetben összetétele is eltér a
monomer egységétől

ALAPFOGALMAK

- **Polimerizációfok**
a polimert felépítő monomer egységek száma
- **Oligomer**
kis polimerizációfok ($2 < N < 50$)
nem mutatja a polimerek sajátosságait

Kémpp Vegyszeri lexikon (1958)

Makromolekulák (óriásmolekulák; *Makromoleküle*). Staudinger szerint (Helv. chim. Acta 5, 735 [1922]) olyan molekulák, amelyeknek a molekulásúlya több mint 10 000; ide tartozik sok természetes anyag (pl. kau-

csuk, cellulóz, keményítő, glikogén, pektinek, kitinek, nukleinsavak, fehérjék, enzimek), átalakított természetes anyag (vulkanizált kaucsuk, műselyem, celofán, cserzett bőr, Lanital, galalit stb.) és szintetikus anyag (pl. polimerizációs termékek, mint a Buna, polisztirol, polimetakrilészter; polikondenzációs termékek, mint a bakelit, Nylon, Perlon, Terylene; poliadduktok, mint a poliuretán). Az óriásmolekulájú anyagok a közönséges molekulású anyagokkal szemben (molekulásúly $< 10\,000$) nem jellemezhetők olvadáspontjukkal, hanem ezekre az átlagos polimerizációs fok és molekulásúlymegoszlási görbe jellemző.

Az óriásmolekulájú anyagok beosztása (Staudinger szerint).

I. a) *Természetes anyagok:*

1. Szénhidrogének: kaucsuk, guttapercha, baláta
2. Poliszacharidok: cellulóz, keményítő, glikogén, mannán, pektin, kitin
3. Polinukleotidok (nukleinsavak)
4. Fehérjék és enzimek

I. b) *Természetes anyagok átalakulási termékei:* az 1.-ből vulkanizált kaucsuk a 2.-ből műselyem (viszkóz,) celofán, celulóznitrát

a 4.-ből cserzett bőr, Lanital, galalit

II. *Szintetikus anyagok:* műanyagok (poliplasztok) keletkezési módjuk szerint:

Polimer termékek: Buna, polisztirol, polimetakrilészterek

Polikondenzációs termékek: bakelit, Nylon, Perlon, Terylene

Poliaddíciós termékek: poliuretánok

Az óriásmolekulák esetében a molekulák alakjának (gömbalak, láncalak) sokkal fontosabb szerepe van, mint a kis molekulájú vegyületek esetében. Az óriásmolekulák molekulásúlyának felső határát nem lehet megadni. A bennük foglalt atomok száma 1500 felett a közönséges, kis molekulásúlyú anyagokban 1500 alatt van.

Irod.: Houben—Weyl—Müller, XIV (Schnitzler) makromolekuláris anyagok előállítása és átalakítása; IUPAC: Symposium on Macromolecules Stockholm—Uppsala, 1953. júl.—aug., New York Interscience, 1954; Staudinger, H. & M., makromolekulare Chemie und ihre Bedeutung in der Protoplasmologie, Wien, Springer 1954; Staudinger: Naturwissenschaften 42, 221 (1955)

Biológiai lexikon (1987)

makromolekulák: olyan anyagok, amelyek kovalens kötésekkel kialakított nagymolekulájú a kismolekulásúlyú egyszerű vegyületekkel szemben új minőségi tulajdonságokat mutat, mint amilyenek a kolloid tulajdonság, —*másodlagos szerkezet* és —*harmadlagos szerkezet*, —*kooperatív kölcsönhatások* stb. A ~ közé sorolhatók egyes anorganikus anyagok és szintetikus szerves polimerek, főleg azonban a fehérjék, nukleinsavak és poliszacharidok összefoglalására használják a biológiában.

Terméstudományi lexikon (1971)

makromolekula: (kém) kémiai anyagok olyan szerkezeti egysége, amely kémiai kötéssel egymáshoz kapcsolódó igen sok atomból áll. A ~k —*mérsúlya* néhány ezer és néhány millió között van. A bennük levő atomok nagy száma miatt sajátágaik minőségileg mások, mint a viszonylag kevés atomból álló közönséges molekuláké.

Polimerek és kismolekulájú anyagok szerkezete

Amorf

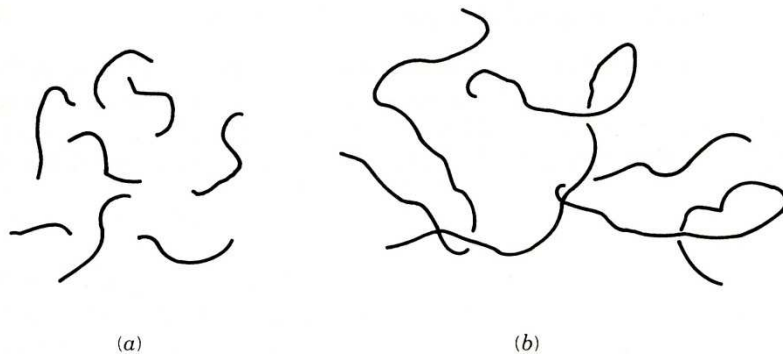

Figure 1.3 Entanglement of polymer chains. (a) Low molecular weight, no entanglement. (b) High molecular weight, chains are entangled. The transition between the two is often at about 600 backbone chain atoms.

Hurkolódás (entanglement):
a jellegzetes makromolekuláris tulajdonságok
legfőbb oka !!!

Kristályos

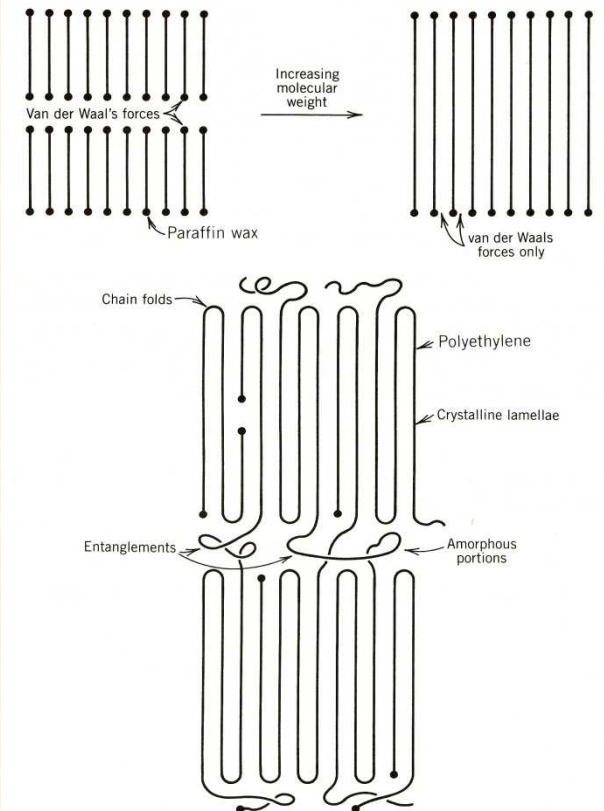

Figure 1.2 Comparison of wax and polyethylene structure and morphology.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

- A kaucsuk vulkanizálása, Goodyear, XIX. sz. eleje
- A gumi termikus sajátosságainak felismerése, XIX. sz. közepe
- Az első műanyagok: celluloid, bakelit 1870
- A makromolekuláris szerkezet felismerése, Staudinger 1920
- A polimergyártás beindulása, 1920-30
- A polimerfizika kifejlődése Flory, Huggins 1940-től

TABLE 1.3
Nobel Prize Winners for Their Work with Synthetic Polymers

Scientist(s)	Year	Area
Hermann Staudinger	1953	Polymer hypothesis
Karl Ziegler and Giulio Natta	1963	Stereoregulation of polymer structure
Paul Flory	1974	Organization of polymer chains
Bruce Merrifield	1984	Synthesis on a solid matrix
Pierre de Gennes	1991	Polymer structure and control at interfaces
A.J. Heeger, Alan Mac Diarmid, and H. Shirakawa	2000	Conductive polymers

TABLE 1.1
Chronological Developments of Commercial Polymers (up to 1982)

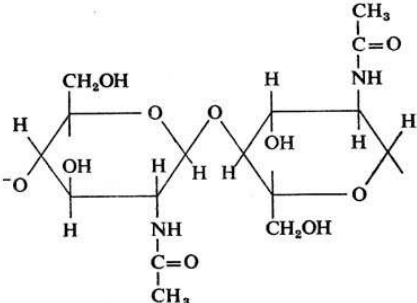
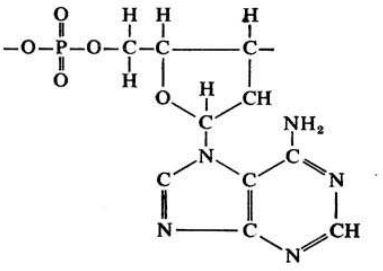
Before 1800	Cotton, flax, wool, and silk fibers; bitumens caulking materials; glass and hydraulic cements; leather and cellulose sheet (paper); natural rubber (<i>Hevea brasiliensis</i>), gutta percha, balata, and shellac
1839	Vulcanization of rubber (Charles Goodyear)
1845	Cellulose esters (Schonbein)
1846	Nitration of cellulose (Schonbein)
1851	Ebonite (hard rubber; Nelson Goodyear)
1860	Molding of shellac and gutta percha
1868	Celluloid (plasticized cellulose nitrate; Hyatt)
1888	Pneumatic tires (Dunlop)
1889	Cellulose nitrate photographic films (Reinchenbach)
1890	Cuprammonia rayon fibers (Despeisses)
1892	Viscose rayon fibers (Cross, Bevan, and Beadle)
1903	First tubeless tire (Litchfield of Goodyear Tire Co.)
1897	Poly(phenylene sulfide)
1901	Glyptal polyesters
1907	Phenol-formaldehyde resins (Bakelite; Baekeland)
1908	Cellulose acetate photographic fibers
1912	Regenerated cellulose sheet (cellophane)
1913	Poly(vinyl acetate) (PVAc)
1914	Simultaneous interpenetrating network (SIN)
1920	Urea-formaldehyde resins
1923	Cellulose nitrate automobile lacquers
1924	Cellulose acetate fibers
1926	Alkyd polyester (Kienle)
1927	Poly(vinyl chloride) (PVC) wall covering
1927	Cellulose acetate sheet and rods
1927	Graft copolymers
1928	Nylon (Carothers; DuPont)
1929	Polysulfide synthetic elastomer (Thiokol; Patrick)
1929	Urea-formaldehyde resins
1930	Polyethylene (Friedrich/Marvel)
1931	Poly(methyl methacrylate) (PMMA) plastics
1931	Polychloroprene elastomer (Neoprene; Carothers)
1934	Epoxy resins (Schlack)
1935	Ethylcellulose
1936	Poly(vinyl acetate) (PVAc)

1936	Poly(vinyl butyral) (safety glass)
1937	Polystyrene (PS)
1937	Sytrene-butadiene (Buna-S) and styrene-acrylonitrile (SAN) (Buna-N) copolymer elastomers
1939	Melamine-formaldehyde (MF) resins
1939	Nylon-6 (Schlack)
1939	Nitrile rubber (NR)
1940	Isobutylene-isoprene elastomer (butyl rubber; Sparks and Thomas)
1941	Low-density polyethylene (LDPE)
1941	Poly(ethylene terephthalate) (PET)
1942	Butyl rubber
1942	Unsaturated polyesters (Ellis and Rust)
1943	Fluorocarbon resins (Teflon; Plunket)
1943	Silicones
1945	Styrene-butadiene rubber (SBR)
1946	Polysulfide rubber (Thiokol)
1948	Acrylonitrile-butadiene-styrene (ABS) copolymers
1949	Cyanoacrylate (Goodrich)
1950	Polyester fibers (Winfield and Dickson)
1950	Polyacrylonitrile fibers
1952	Block copolymers
1953	High-impact polystyrene (HIPS)
1953	Polycarbonates (Whinfield and Dickson)
1956	Poly(phenylene ether); poly(phenylene oxide) (PPO) (General Electric)
1957	High-density polyethylene (HDPE)
1957	Polypropylene
1957	Polycarbonate
1958	Poly(dihydroxymethylcyclohexyl terephthate) (Kodel; Eastman Kodak)
1960	Ethylene-propylene monomer (EPM) elastomers
1961	Aromatic nylons (aramids) (Nomex; DuPont)
1962	Polyimide resins
1964	Poly(phenylene oxide)
1964	Ionomers
1965	Polysulfone
1965	Styrene-butadiene block copolymers
1966	Liquid crystals
1970	Poly(butylene terephthalate)
1974	Polyacetylene
1982	Polyetherimide (General Electric)
1991	Carbon nanotubes (Iijima; NEC Lab)

2.2. táblázat. Néhány közismert polimer monomer egységének kémiai szerkezete

Monomer egység	Polimer	Elnevezés vagy ismertebb márkánév
$\begin{array}{c} \text{H} \\ \\ -\text{C}- \\ \\ \text{H} \end{array}$	polietilén	polietilén
$\begin{array}{c} \text{H} \quad \text{H} \\ \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{CH}_3 \end{array}$	polipropilén	polipropilén
$\begin{array}{c} \text{H} \quad \text{CH}_3 \\ \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{CH}_3 \end{array}$	poliizobutilén	poliizobutilén
$\begin{array}{c} \text{H} \quad \text{CH}_3 \\ \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{C}=\text{O} \\ \quad \\ \quad \text{OCH}_3 \end{array}$	poli(metil-metakrilát)	plexi
$\begin{array}{c} \text{H} \quad \text{H} \\ \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{Cl} \end{array}$	poli(vinil-klorid)	PVC
$\begin{array}{c} \text{F} \quad \text{F} \\ \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{F} \quad \text{F} \end{array}$	poli(tetrafluor-etilén)	teflon
$\begin{array}{c} \text{H}_3\text{C} \quad \text{H} \\ \quad \diagdown \quad / \\ \quad \text{C}=\text{C} \\ \quad / \quad \diagdown \\ -\text{CH}_2 \quad \text{CH}_2- \end{array}$	poli(<i>cisz</i> -1,4-izoprén)	természetes gumi
$\begin{array}{c} \text{H} \quad \text{H} \\ \quad \\ -\text{C}-\text{C}- \\ \quad \\ \text{H} \quad \text{C}_6\text{H}_5 \end{array}$	polisztirol	polisztirol

2.2. táblázat folytatása

Monomer egység	Polimer	Elnevezés vagy ismertebb márkánév
$\begin{array}{c} \text{CH}_3 \\ \\ -\text{Si}-\text{O}- \\ \\ \text{CH}_3 \end{array}$	poli(dimetil-sziioxán)	szilikon
$-\text{C}(=\text{O})-(\text{CH}_2)_4-\text{C}(=\text{O})-\text{N}(\text{H})-(\text{CH}_2)_6-\text{N}(\text{H})-$	poli(hexametilén-adipamid)	nylon
$\begin{array}{ccccccc} \text{H} & \text{H} & & \text{H} & \text{H} & \text{H} & \text{H} \\ & & & & & & \\ -\text{C}-\text{C}-\text{O}-\text{C}-\text{C}-\text{C}-\text{C}-\text{C}-\text{O}- \\ & & & & & & \\ \text{H} & \text{H} & & \text{O} & \text{H} & \text{H} & \text{H} & \text{O} \end{array}$	poli(etilén-adipát)	poliészter
$\begin{array}{ccccccc} \text{H} & \text{H} & \text{H} & \text{H} & \text{O} & \text{H} & \text{H} \\ & & & & & & \\ -\text{N}-\text{C}-\text{C}-\text{N}-\text{C}-\text{O}-\text{C}-\text{C}-\text{O}- \\ & & & & & & \\ \text{H} & \text{H} & & \text{H} & & \text{H} & \text{H} \end{array}$	poli(etilén-izocianát)	poliuretán
$-\text{NH}-\text{CH}_2-\text{C}(=\text{O})-$	poliglicin	poliglicin
	poli[β -(1,4)-N-acetil-D-glükózamin]	kitin
	poliadenilsav	poliadenilsav

A POLIMERKÉPZŐDÉS FELTÉTELEI

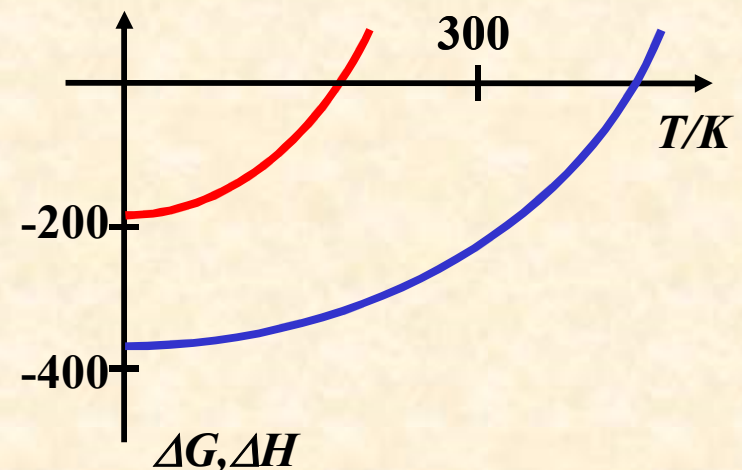
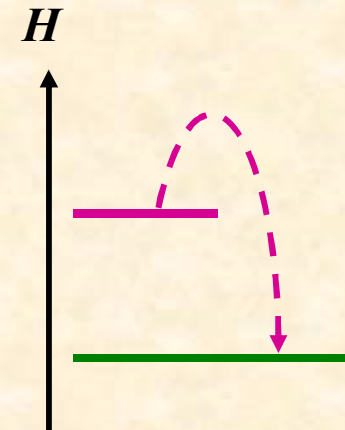
- **Termodinamikai stabilitás**
elemeihez képest **metastabil**
gátolt bomlás (kinetikai stabilitás)
a stabilitás az entrópia csökkenése
miatt csökken

$$\Delta G = \Delta H - T\Delta S$$

$\Delta S < 0$, ezért $\Delta H < 0$ (exoterm)

stabil:	-C-C-	-C-O-	-Si-O-
kJ/mol	-335	-331	-342

nem stabil:	-Si-Si-
kJ/mol	-188

A POLIMERKÉPZŐDÉS FELTÉTELEI

- **Termodinamikai stabilitás**
a kiindulási anyagokhoz képest stabil

-C-C- vázak:

$\text{CH}_2=\text{CH}_2 \rightarrow -\text{CH}_2-\text{CH}_2-$
lépésenként 1 π -kötés eltűnik,

1 σ -kötés keletkezik:

$$\Delta H = -347 + 265 = -82 \text{ kJ/mol}$$

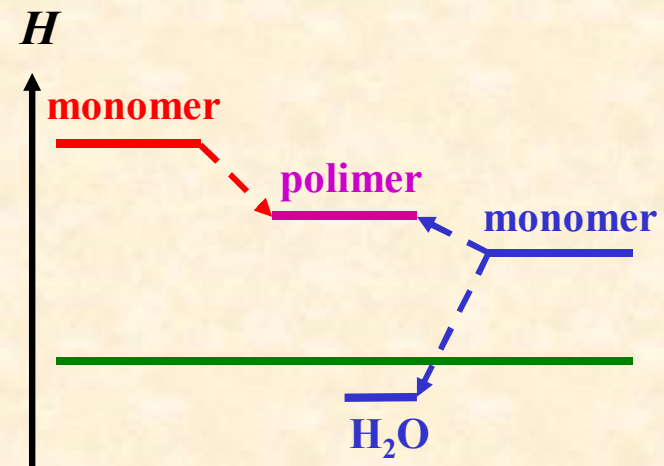
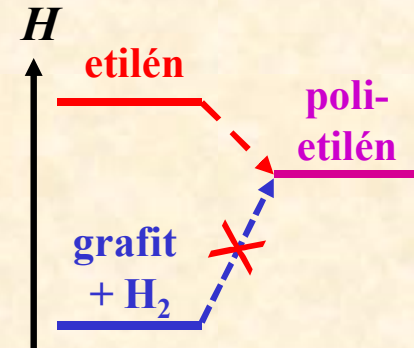
-C-O- vázak:

nagy stabilitású kis molekulájú

melléktermék: H_2O

egyensúlyra vezető reakció

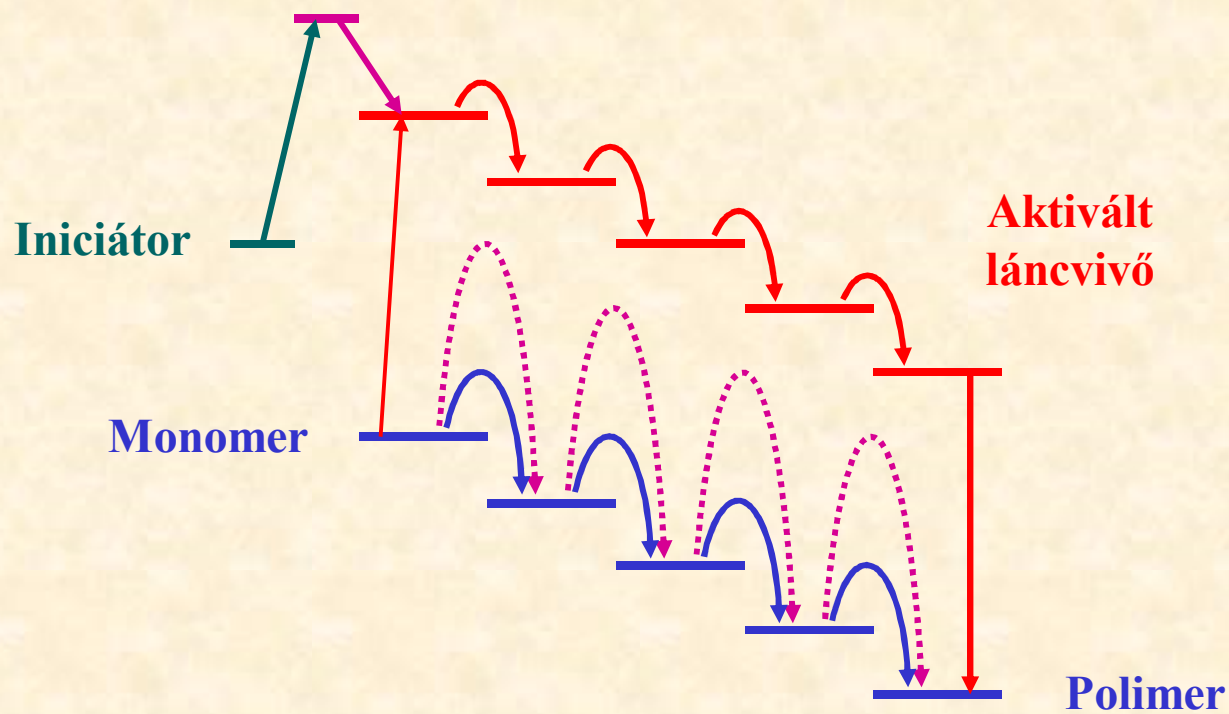
- **Topológiai feltételek**
legalább 2 reakcióképes funkciós csoport

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

A reakció típusa és jellege	Addíció	Szubsztitúció
Lépcsős reakció	Poliaddíció	Polikondenzáció
Láncreakció	Polimerizáció	

LÉPCSŐS- ÉS LÁNCREAKCIÓK ENERGIASÉMÁJA

POLIMERIZÁCIÓ

-C-C- vázas polimerek

láncreakció, a láncvívők:

nem stabil molekulák

nagy reakcióképességű aktív centrumok

a monomerek egyenként csatlakoznak a lánchoz

az aktív centrumok jellege alapján lehet:

gyökös polimerizáció: a láncvívők szabad gyökök

ionos polimerizáció: a láncvívők anionok vagy kationok

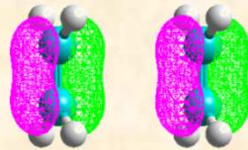
koordinációs polimerizáció, Pl. Ziegler-Natta

élő polimerizáció

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

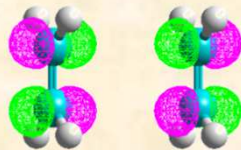
**Etilén és származékai: egyszerű lépcsős addíció nem lehetséges
(vinil vegyületek)**

HOMO pályák

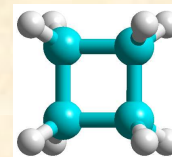
**alapállapot:
nem eléggé reakcióképes**

LUMO pályák

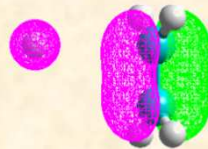
**termikus gerjesztés:
magas hőmérséklet
kontrollálatlan reakciók**

**fotogerjesztés:
dimerizáció ciklobutáná**

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

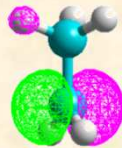
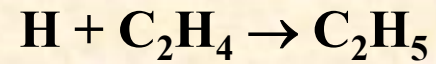
Etilén és származékai: láncreakció

inicializálás:
a reakcióképesség megnövelése

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

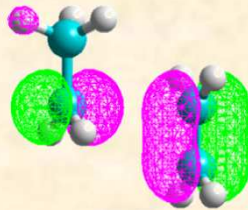
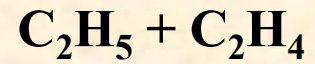
Etilén és származékai: láncreakció

**inicializálás:
a reakcióképesség megnövelése
páratlan elektron a láncvégen**

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

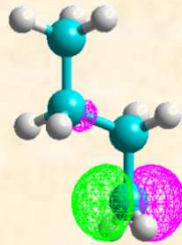
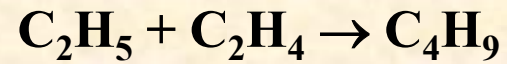
Etilén és származékai: láncreakció

láncnövekedés:
monomer addíciója
az aktivált láncvégre

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

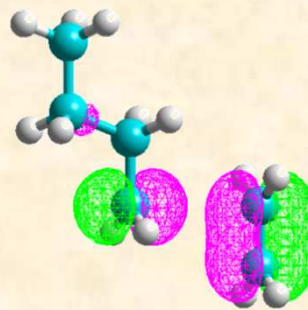
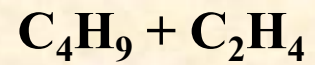
Etilén és származékai: láncreakció

láncnövekedés:
monomer addíciója
az aktivált láncvégre
páratlan elektron az új láncvégen

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

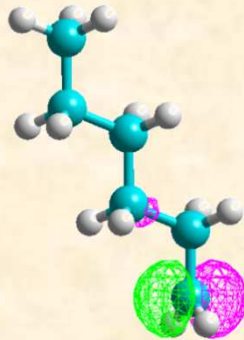
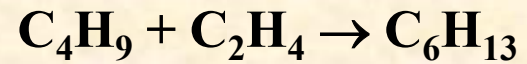
Etilén és származékai: láncreakció

láncnövekedés:
monomer addíciója
az aktivált láncvégre

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

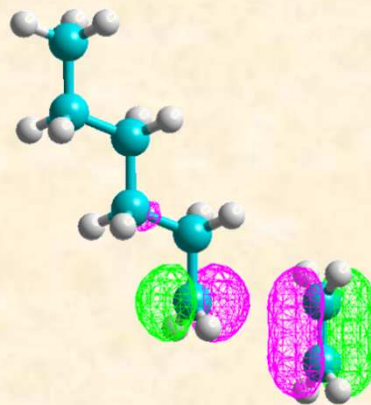
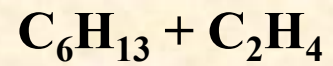
Etilén és származékai: láncreakció

láncnövekedés:
monomer addíciója
az aktivált láncvégre
páratlan elektron az új láncvégen

POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

Etilén és származékai: láncreakció

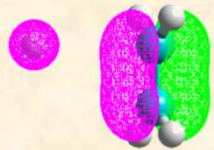

láncnövekedés:
újabb monomerek addíciója
az aktivált láncvég változatlan

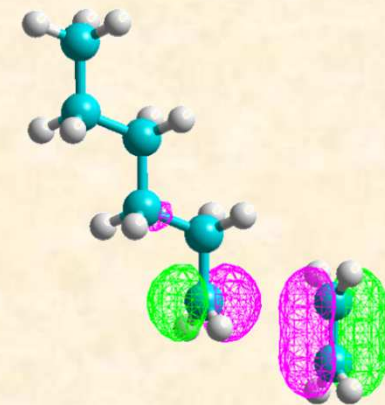
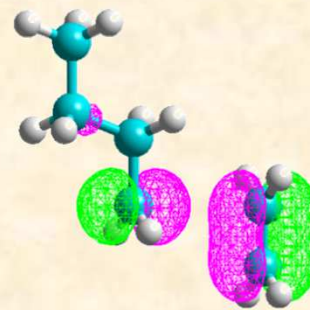
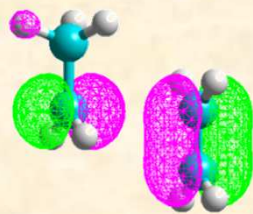
POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

Etilén és származékai: láncreakció

inicializálás

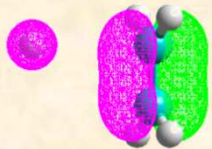
láncnövekedés

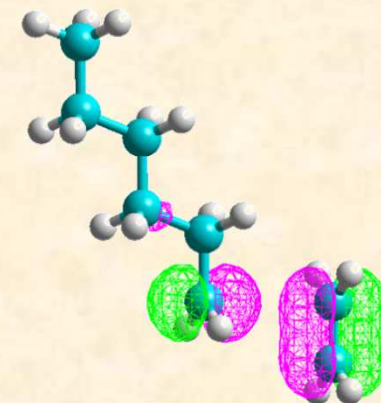
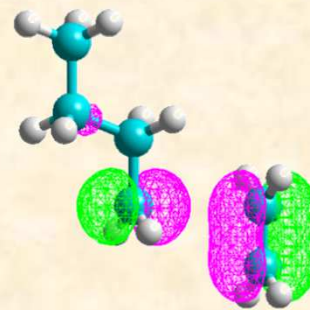
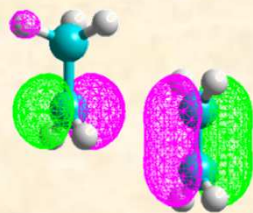
POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

Etilén és származékai: láncreakció

inicializálás

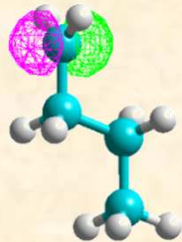
láncnövekedés

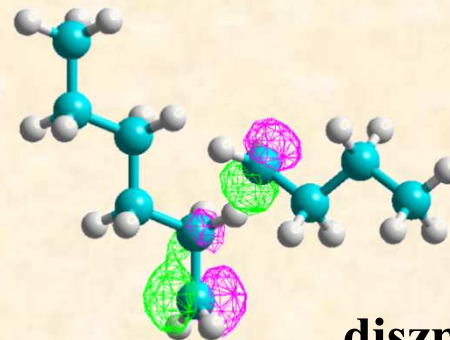
lánczáródás:

rekombináció

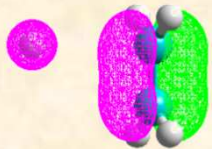
diszproporcionálódás

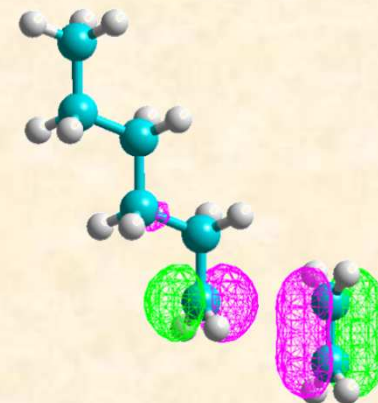
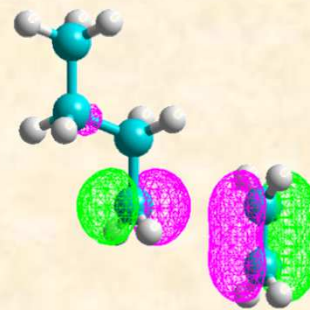
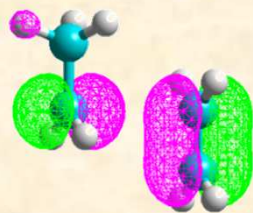
POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

Etilén és származékai: láncreakció

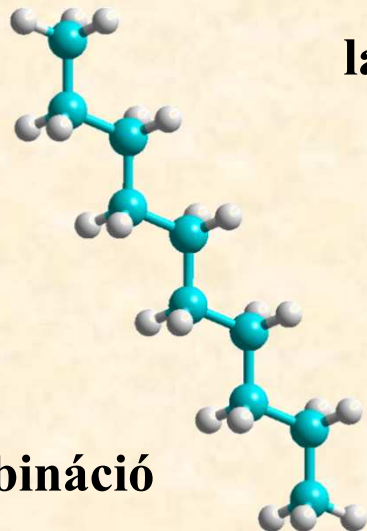
inicializálás

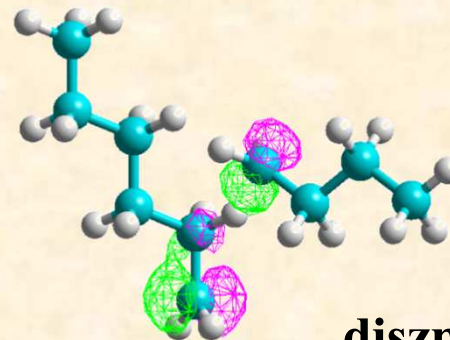
láncnövekedés

lánczáródás:

rekombináció

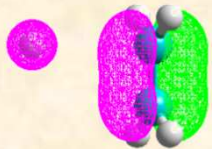

diszproporcionálódás

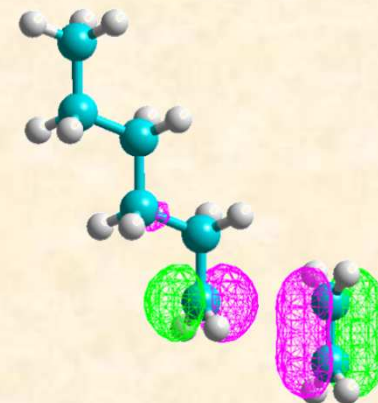
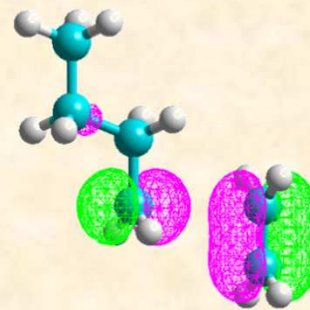
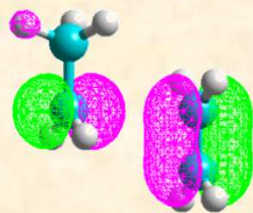
POLIMERKÉPZŐDÉSI REAKCIÓK

Etilén és származékai: láncreakció

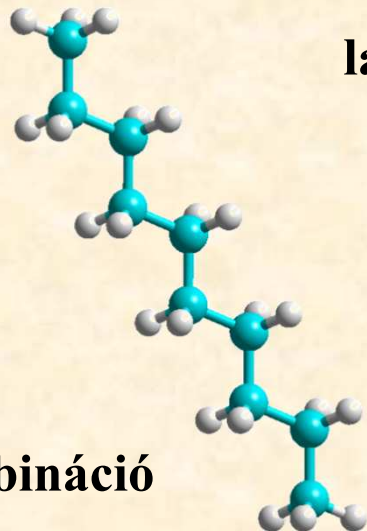
inicializálás

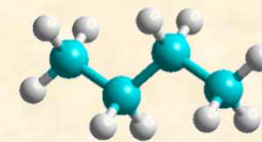
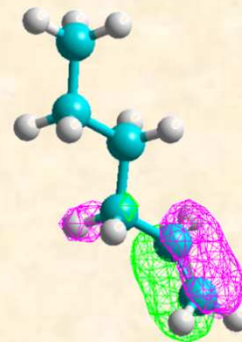
láncnövekedés

lánczáródás:

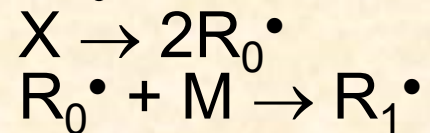
rekombináció

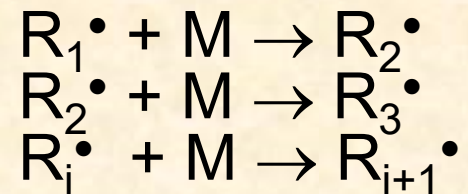
diszproporcionálódás

A GYÖKÖS POLIMERIZÁCIÓ MECHANIZMUSA

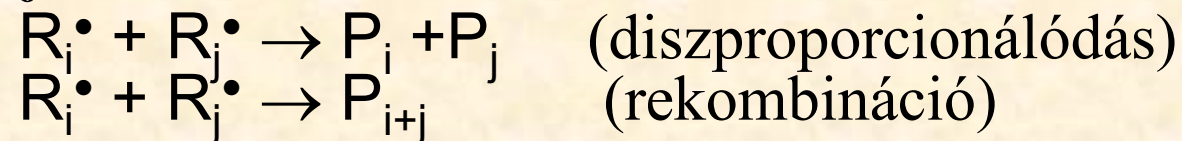
- *inicializálás*

- *láncnövekedés*

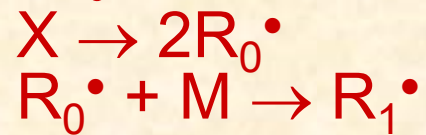

- *lánczáródás*

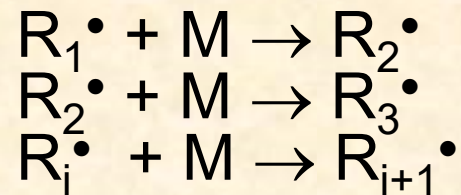

A GYÖKÖS POLIMERIZÁCIÓ MECHANIZMUSA

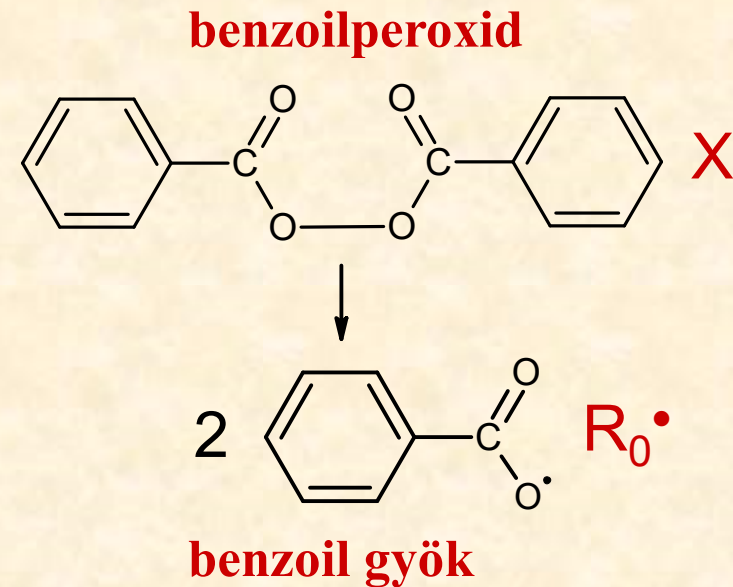
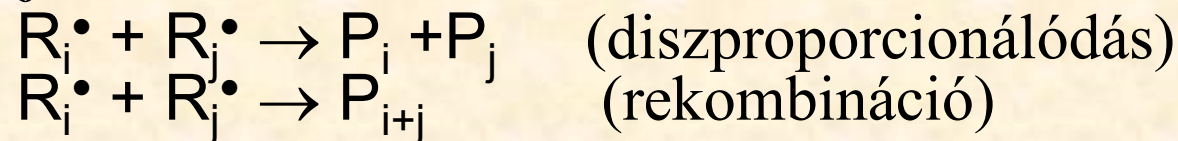
- inicializálás*

- láncnövekedés*

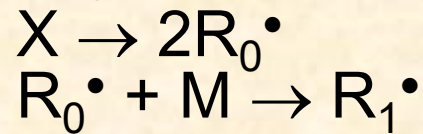

- lánczáródás*

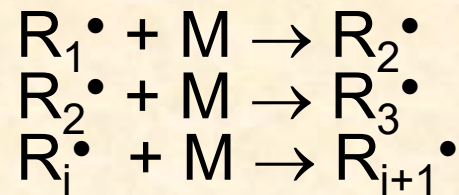

A GYÖKÖS POLIMERIZÁCIÓ MECHANIZMUSA

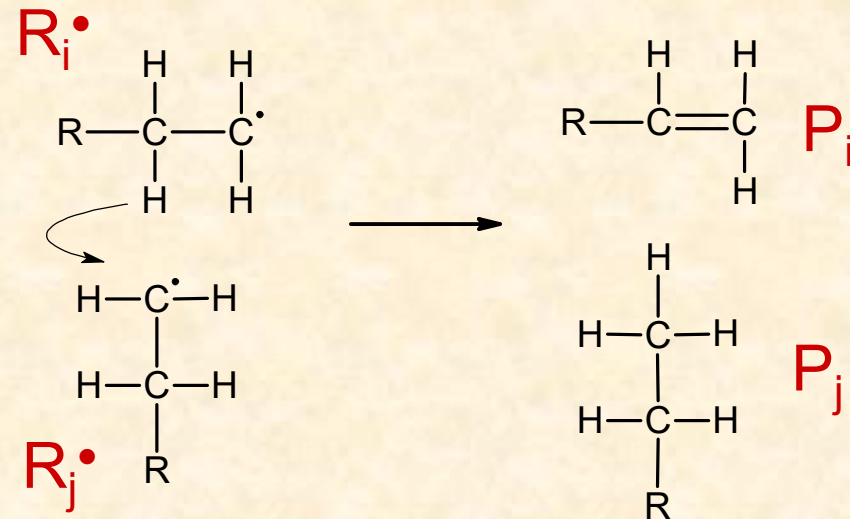
- inicializálás*

- lánchnövekedés*

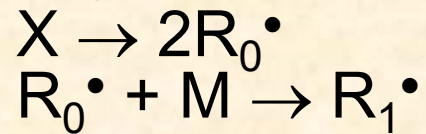

- lánctörés*

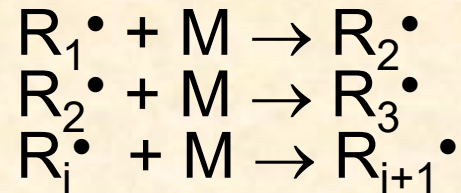

A GYÖKÖS POLIMERIZÁCIÓ MECHANIZMUSA

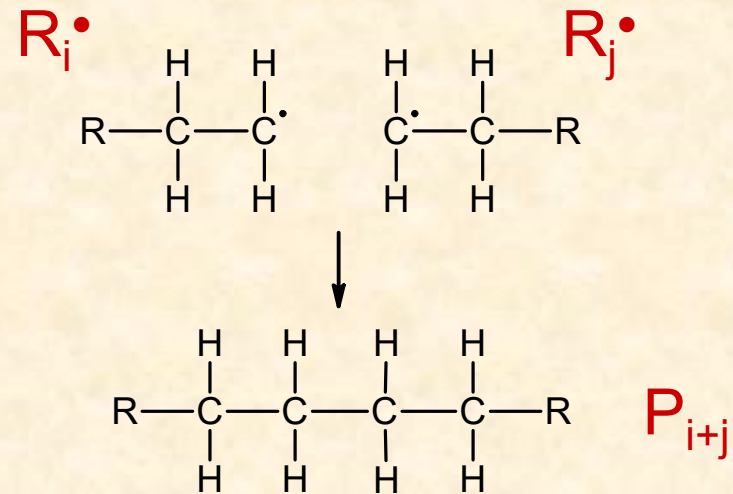
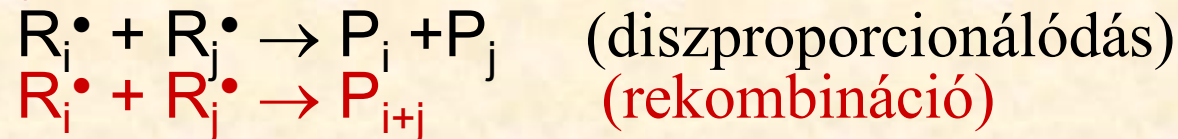
- inicializálás*

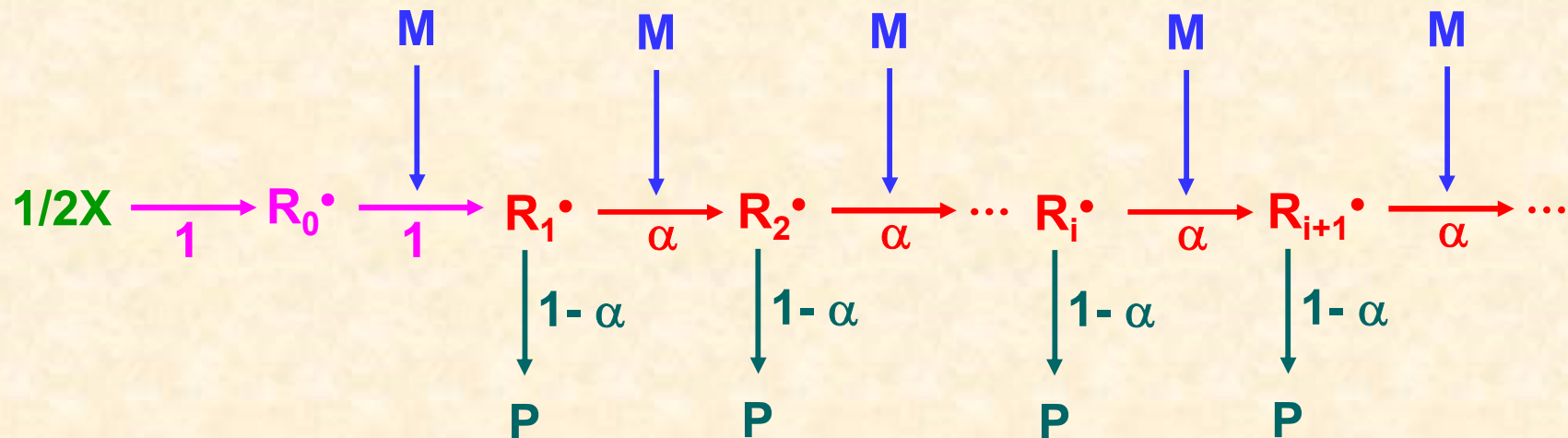
- lánchnövekedés*

- lánczáródás*

Reakcióséma:

azonos reaktivitás: $\alpha_i = \alpha_j = \alpha$

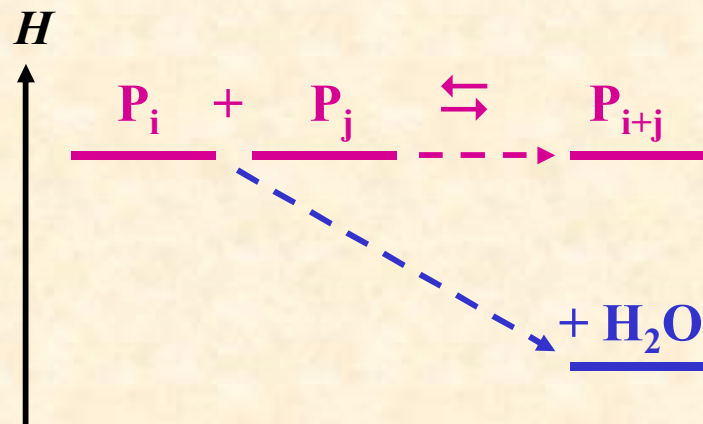
stacionaritás: $r_i(t) \approx r_i = \text{konst.}$, $\alpha_i(t) \approx \alpha_i = \text{konst.}$

$$\frac{dr_{i+1}}{dt} = \alpha r_i - (1 - \alpha)r_{i+1} - \alpha r_{i+1} = \alpha r_i - r_{i+1} \approx 0$$

$$\frac{r_{i+1}}{r_i} = \alpha \quad \text{geometriai eloszlás}$$

POLIKONDENZÁCIÓ

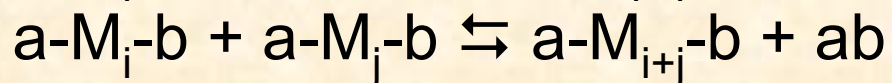
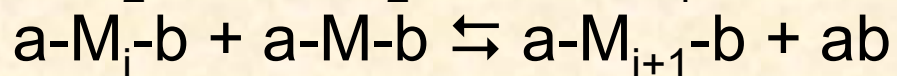
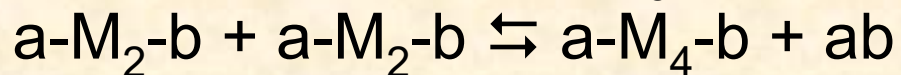
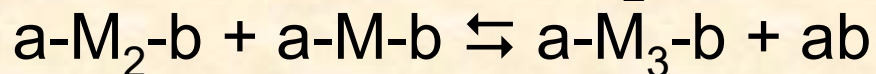
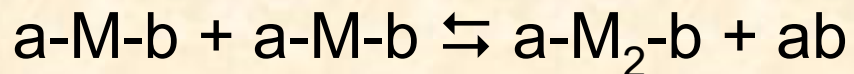
- heteroatomot (O, N, S) is tartalmazó vázak képződése
- szubsztitúciós reakció:
 kis molekulájú melléktermék (Pl: H_2O) is képződik
- egyensúlyi reakció
- lépcsős mechanizmus:
 minden lépésben stabil molekula képződik
- a képződött polimer molekulák egymással is reagálnak
- a láncok mindkét vége növekszik
- a polimerizációfok időben nő
- kétféle funkciós csoport reagál egymással

POLIKONDENZÁCIÓ

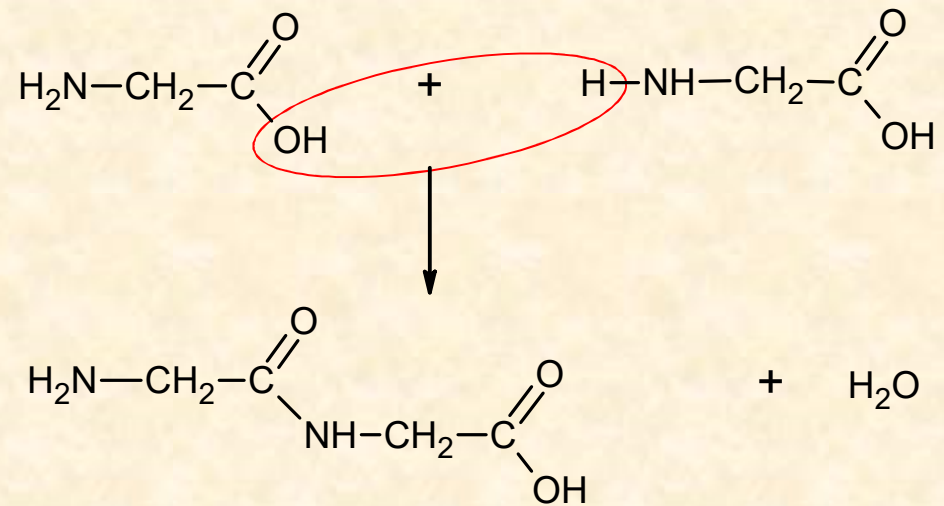
homo-polikondenzáció

a két különböző funkciós csoport ugyanazon a monomeren van

POLIKONDENZÁCIÓ

homo-polikondenzáció

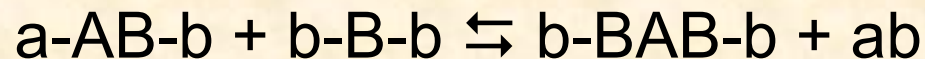
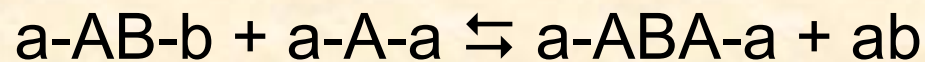
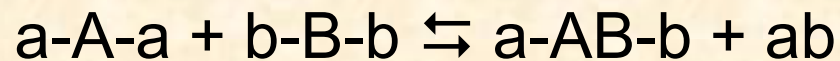

glicin polikondenzációja

POLIKONDENZÁCIÓ

hetero-polikondenzáció

a különböző funkciós csoportokat különböző monomerek tartalmazzák

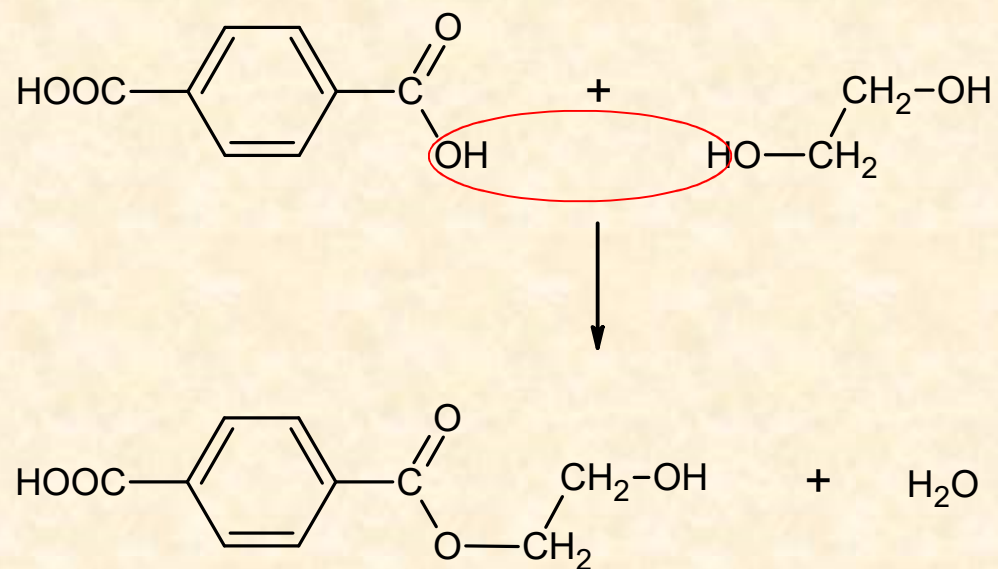
AB szabályosan váltakozik (alternáló kopolimer)

3 eltérő végződésű lánc alakul ki

a polimerizációfok függ a monomerek arányától

POLIKONDENZÁCIÓ

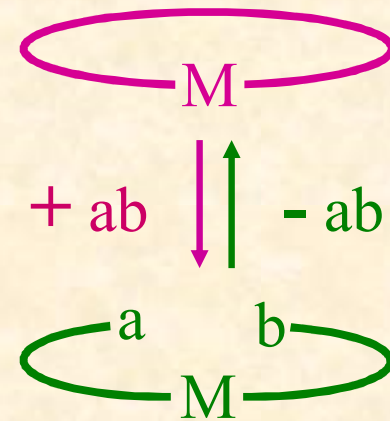
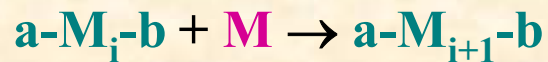
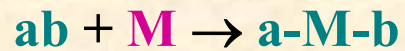
hetero-polikondenzáció

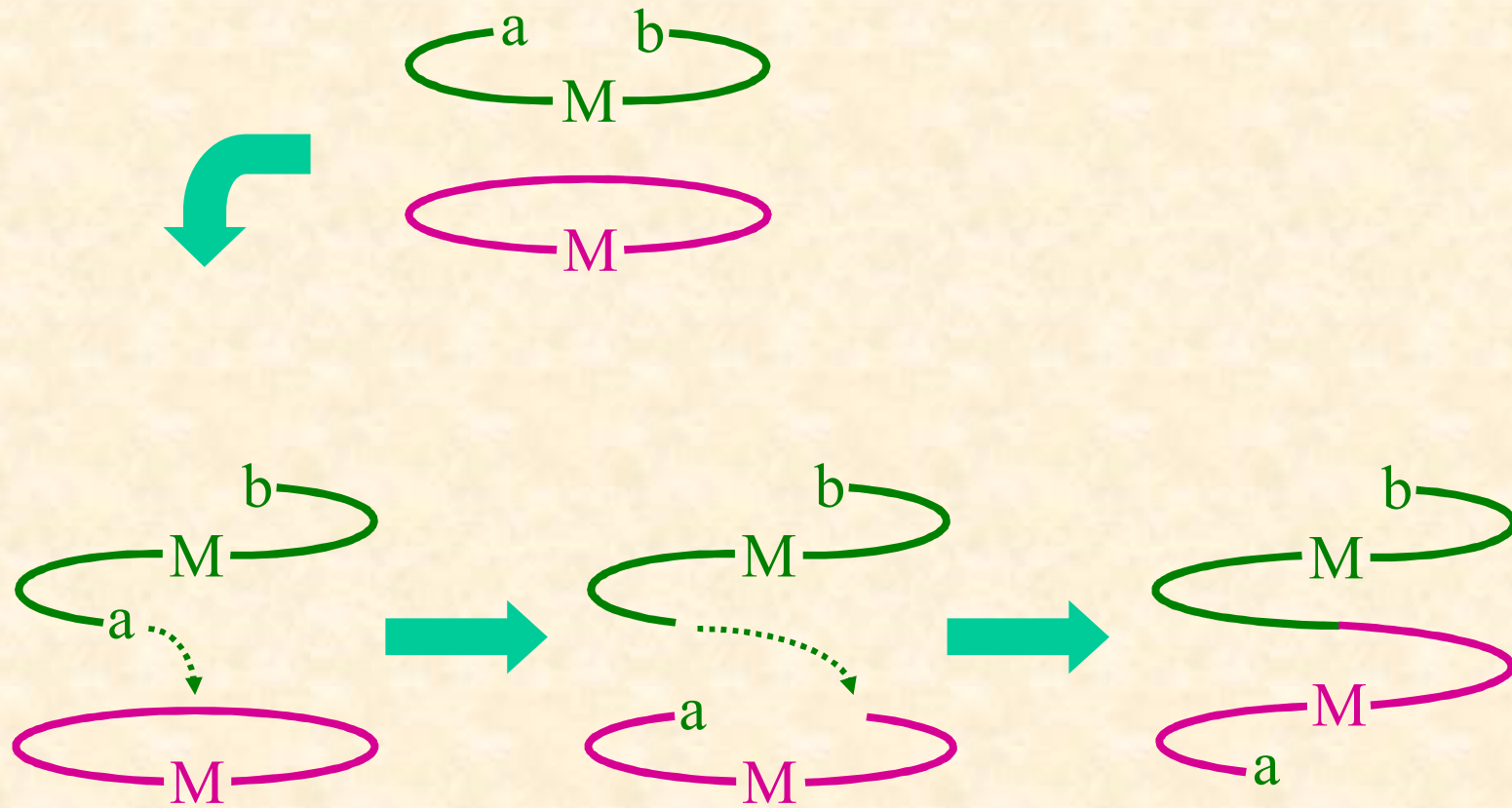
tereftálsav és etilén-glikol polikondenzációja

POLIADDÍCIÓ

átmenet a polimerizáció és a polikondenzáció között
addíció, a polimerizációhoz hasonlóan
lépcsős reakció, mint a polikondenzáció
jellegzetes lépés a végcsoportok átrendeződése

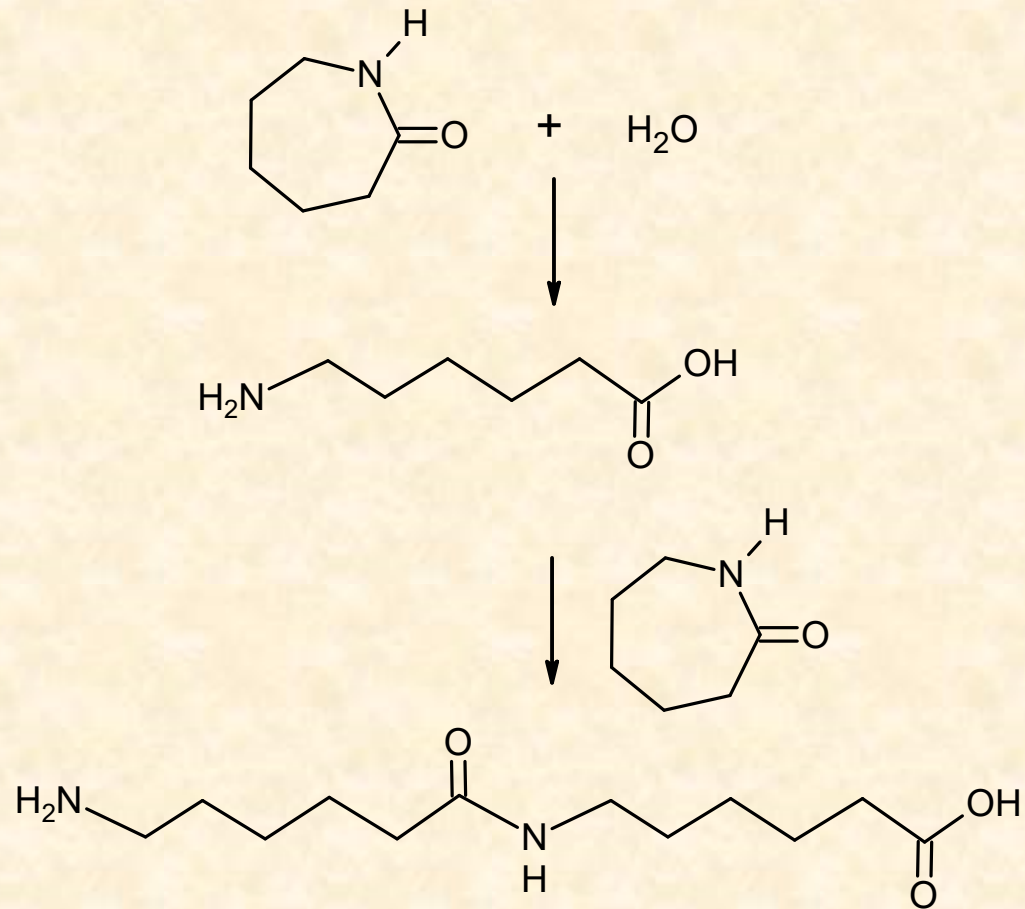

POLIADDÍCIÓ

POLIADDÍCIÓ

kaprolaktám poliaddíciója víz hatására

A POLIMEREK KÉMIAI SZERKEZETE

(Kémiai összetétel:)

csak közvetve utal a szerkezetre, Pl: $C_6H_{12}O_6$, $(C_6H_{10}O_5)_n$

Konstitúció

az atomok molekulán belüli
kapcsolódási viszonyai
konnectivitási gráf

polimereknél: a monomer egységek:
típusa, kapcsolódási sorrendje, száma

homopolimer

egyféle monomer egység

szimmetrikus: a kémiai szerkezetet

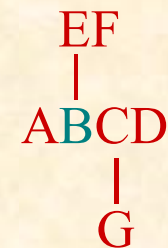
a monomer egységek típusa

és száma (polimerizációfok) egyértelműen jellemzi

aszimmetrikus: a kapcsolódás irányát is

ismerni kell: fej-láb kapcsolódás

fej-fej (láb-láb) kapcsolódás

A POLIMEREK KÉMIAI SZERKEZETE

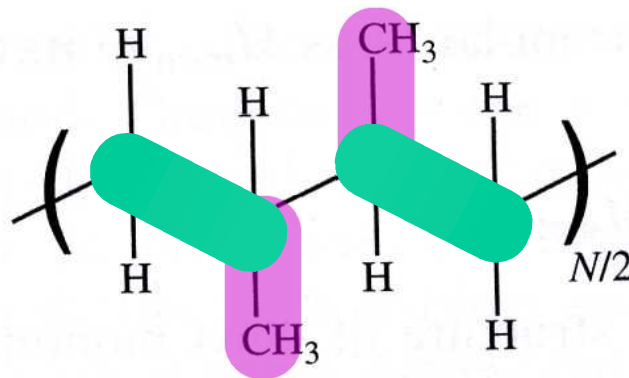
Konstitúció

homopolimer

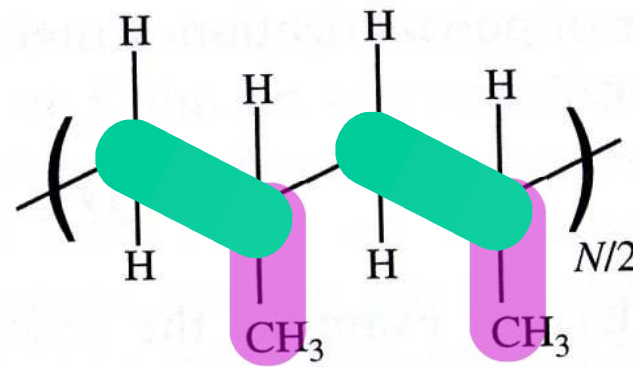
aszimmetrikus monomer egység: a kapcsolódás irányát is

ismerni kell: fej-láb kapcsolódás

fej-fej (láb-láb) kapcsolódás

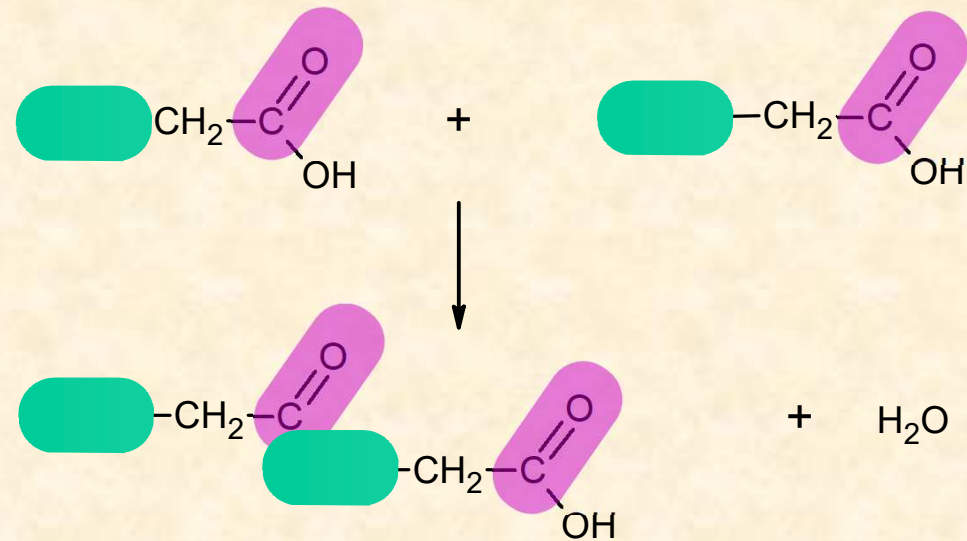
Head-to-head polypropylene

Head-to-tail polypropylene

Konstitúció homopolimer

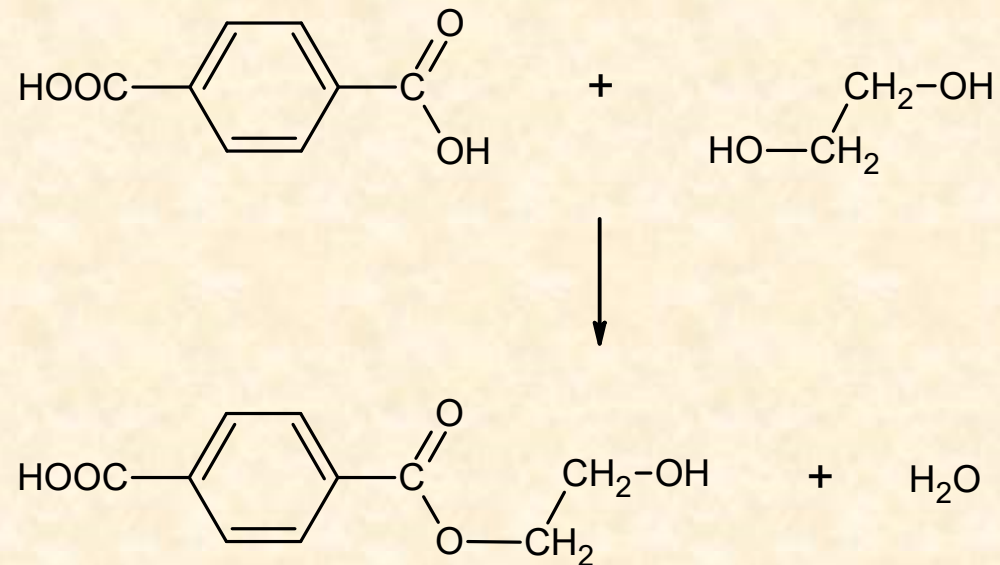
fej-láb kapcsolódás

glicin polikondenzációja

Konstitúció **kopolimer**

hetero-polikondenzáció: alternáló kopolimer

tereftálsav és etilénglikol polikondenzációja

A POLIMEREK KÉMIAI SZERKEZETE

Dimenzionalitás, alak

a monomerek funkcionalitásától függ

lineáris

kétfunkciós monomerekből épül fel
az oldalcsoportok mérete a monomerekével összemérhető

elágazó

három- vagy többfunkciós monomereket is tartalmaz
hurkok nem alakulnak ki

A POLIMEREK KÉMIAI SZERKEZETE

Dimenzionalitás, alak

elágazó

fésűs

az oldalláncok mérete lényegesen kisebb a főláncénál

csillagszerű

nincs kitüntetett főlánc

dendrimer

hierarchikusan elágazó, rendezett fa alakú

hiperelágazásos

hierarchikusan elágazó, véletlenszerű, fa alakú

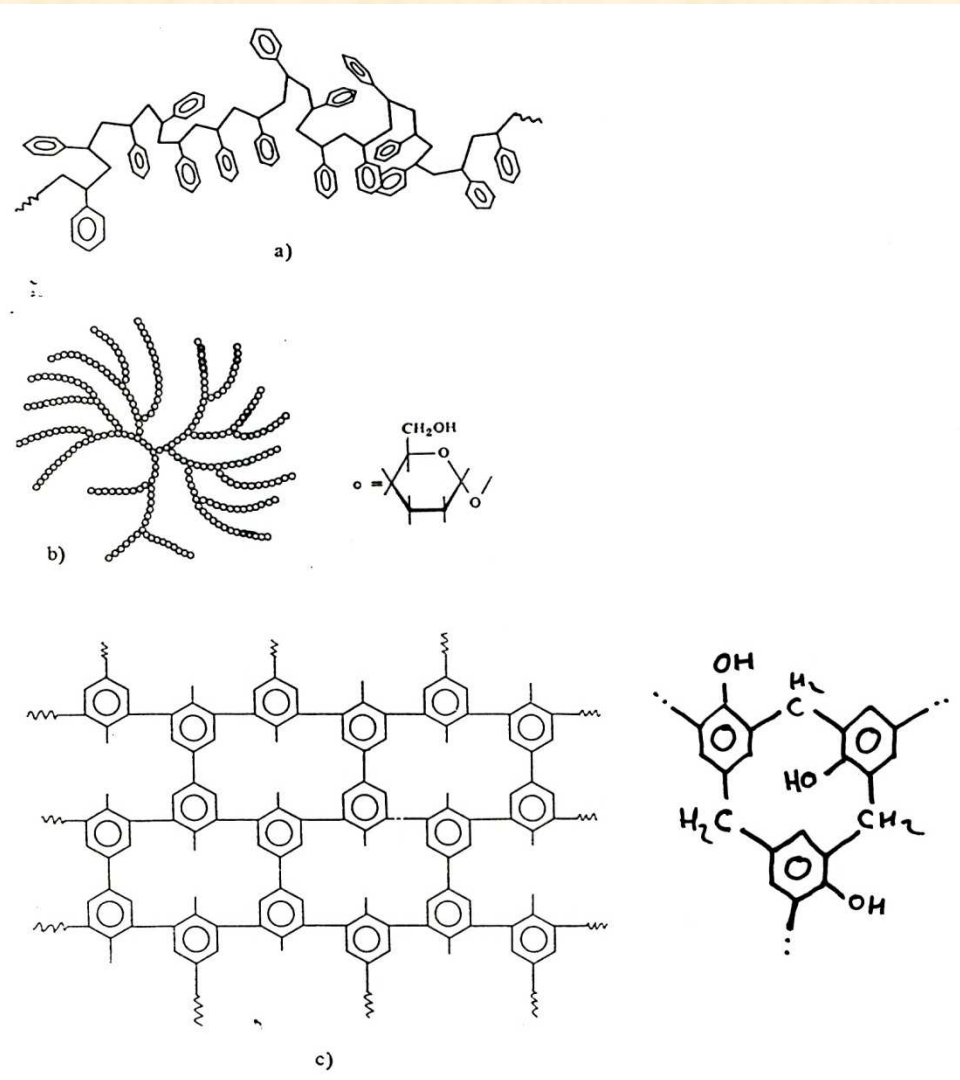
A POLIMEREK KÉMIAI SZERKEZETE

Dimenzionalitás, alak

térhálós

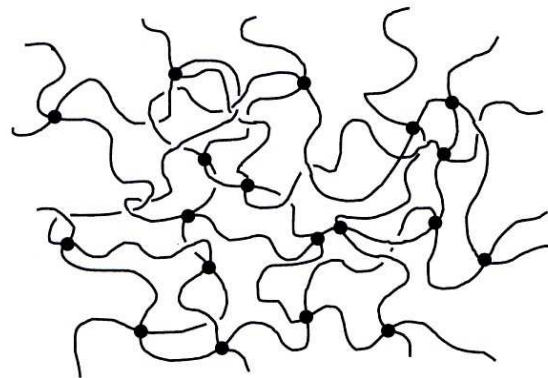
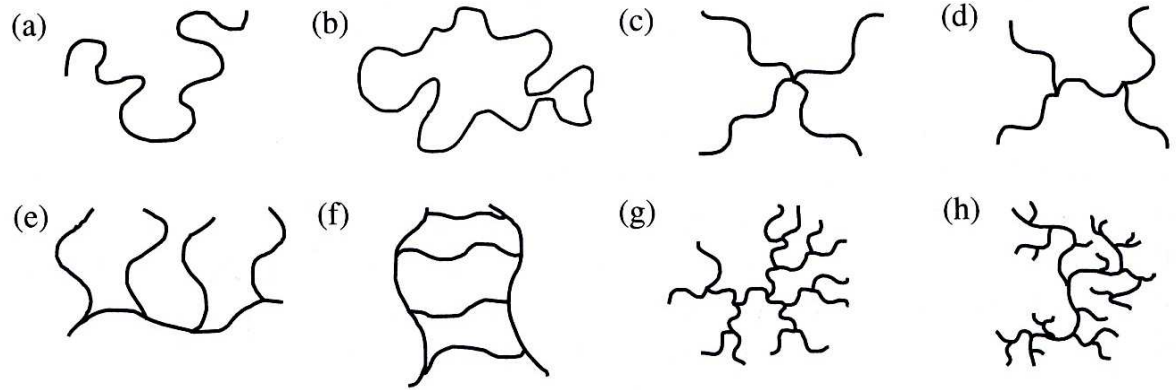
**a három- vagy többfunkciós monomerek nemcsak
leágazásokat hoznak létre, hanem
az egyes láncokat is összekötik**

**polikondenzációs reakciókra jellemző
általában 3D, ritkán 2D térháló alakul ki
a molekula hagyományos fogalma értelmét veszti
a térháló a hálóláncok hosszával jellemezhető**

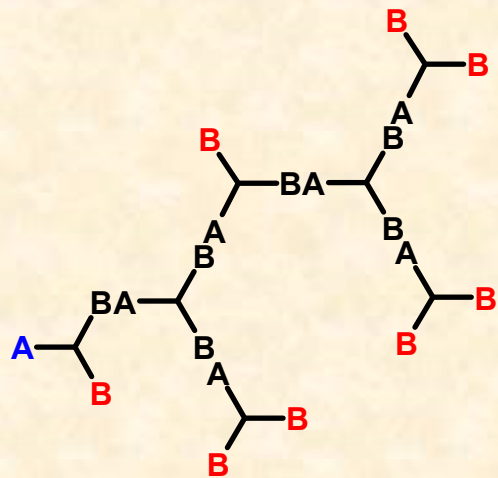
2.1. ábra. Lineáris (a), elágazó (b) és térhálós (c) polimer szerkezetének változatos képe
 a) polisztirol; b) glikogén és c) bakelit

Examples of polymer architectures:
(a) linear; (b) ring; (c) star; (d) H;
(e) comb; (f) ladder; (g) dendrimer;
(h) randomly branched.

Schematic architecture of a polymer network, with the dots indicating crosslinks.

hiperelágazásos polimer

dendrimer

